Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Yıl: 2025, Cilt: 14, Sayı: 1, Sayfalar: 1–16
https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd

Araştırma Makalesi

Göçmen Üniversite Öğrencilerinin 'Göç Etmek' ve 'Göçmen Olmak' ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi

Hakan Dündar[1a], Büşra Usluoğlu[2]

[1]Eğitim Fakültesi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, Türkiye, ORCID: 0000-0002-4208-6936

[2] Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, Türkiye, ORCID: 0000-0002-7152-6419

Öz

Çalışma kapsamında yükseköğretimde öğrenim gören göçmen üniversite öğrencilerinin göç öncesi, sırası ve sonrasında yaşadıkları ele alınmıştır. Araştırmada bu süreçler içinde göçmenlerin barınma, sağlık, istihdam ve eğitim alanlarında yaşadığı sorunları ve diğer göçmenlerle olan ilişkilerinin neden ve sonuçlarını değerlendirmeyi amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenografi kullanılarak Kırıkkale Üniversitesinde öğrenim gören 10 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Bu çalışma ile Türkiye'de yaşayan göçmen üniversiteli öğrencilerin göç öncesi, sırası ve sonrasında yaşadıkları sorunları bilhassa eğitimlerini nasıl etkiledikleri dikkate alınarak görüşlerine başvurulmuş ve verdikleri cevaplar ortak kategorilerde toplanarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin göç sürecinde yaşadıkları durumlar ekonomik sosyal ve kültürel anlamda sınıflandırılmıştır. Göçmen öğrenciler, göç öncesinde ekonomik ve güvenlik kaygısı yaşadıklarını ve göç sürecinde bazı aile bireylerini kaybettiklerini ifade etmişlerdir. Göç ettikten sonra eğitim hayatlarına devam ettikleri için mutlu olan öğrenciler, göçten sonraki adaptasyon sürecini anlatmışlardır. Ayrıca öğrenciler, diğer göçmenlerle de birlik içinde olmaları gerektiğini ve birbirlerini maddi manevi anlamda desteklemeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Çalışmanın hem göçmenleri karşılayan yerli Türk halkıyla hem de göçmen olarak hayat ve eğitim mücadelesi veren üniversiteli öğrencilerle yapılan diğer araştırma konularına ışık tutması amaçlanmıştır. Bu çerçevede yapılan çalışmalar için başka göçmen öğrenci gruplarıyla yapılan görüşmeler, karar vericilerle yapılan görüşmeler ve göçmenlere eğitim veren üniversite yetkilileriyle yapılan görüşmeler önerilebilir.

Makale Geçmişi:
Alındı: 30/11/2024

Revize Edildi: 02/05/2025

Kabul Edildi: 12/05/2025

Anahtar Kelimeler:
Göç, Göçmen öğrenciler, Göçmen olmak, Göçmen eğitimi, Üniversite öğrencileri

Atıf için:

Dündar, H. ve Usluoğlu, B. (2025). Göçmen üniversite öğrencilerinin 'göç etmek' ve 'göçmen olmak' ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(1), 1-16. https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd

[a]**Sorumlu Yazar** Hakan Dündar ✉ hdundar06@gmail.com
e-ISSN: 2146-7811, ©2025 Yazar(lar) | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License | Amasya Üniversitesi

Amasya Education Journal
Year: 2025, Vol: 14, No: 1, Pages: 1–16
https://dergipark.org.tr/en/pub/amauefd

Research Article

Examination of Immigrant University Students' Views on 'Immigration' and 'Being Immigrant'

Hakan Dündar[1a], Büşra Usluoğlu[2]

[1]Faculty of Education, KırıkkaleUniversity, Kırıkkale, Turkey, ORCID: 0000-0002-4208-6936

[2] Institute of Social Sciences, KırıkkaleUniversity, Kırıkkale, Turkey, ORCID: 0000-0002-7152-6419

Abstract

This study aims to evaluate the problems experienced by immigrant university students studying in higher education in the areas of accommodation, health, employment and education before, during and after migration, and the causes and consequences of their relationships with other immigrants. In the study, 10 students studying at Kırıkkale University were interviewed using phenomenography. In this study, the opinions of immigrant university students living in Turkey were sought by considering the problems they experienced before, during and after migration, especially how they affected their education, and their answers were collected and evaluated in common categories. According to the findings, immigrant students explained that they had economic and security concerns before migration, that they lost some family members during the migration process and the adaptation process after migration. In addition, students mentioned the importance of being in unity with other immigrants. The study aims to shed light on other research topics conducted with both the local Turkish people who welcome immigrants and university students who struggle for life and education as immigrants. In this context, interviews with other immigrant student groups, decision-makers or university officials who provide education to immigrants can be recommended for studies conducted.

Article History:
Received: 30/11/2024

Revised: 02/05/2025

Accepted: 12/05/2025

Keywords:
Migration, Immigrant students, Being immigration, Immigrant education, University students

To cite this article*:*

Dündar, H. & Usluoğlu, B. (2025). Examination of immigrant university students' views on 'immigration' and 'being immigrant'. *Amasya Education Journal, 14*(1), 1-16. https://dergipark.org.tr/en/pub/amauefd

[a]Corresponding Author Hakan Dündar ✉ hdundar06@gmail.com
e-ISSN: 2146-7811, ©2025 Author(s) | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License | Amasya University

Giriş

Toplumları oluşturan yapılar, aktif haldeki hareketlerinin devamıyla her geçen gün şekillenmektedir. Böylece homojen bir yapıdan heterojen yapılara geçiş olmakta ve hemen her kültür birbirleriyle etkileşimde bulunmaktadır. Bu hareketlenmelere genel anlamda göç adı verilmektedir. Uluslararası Göç Örgütü [IOM] (2009) göçü "Uluslararası bir sınırı geçerek veya devlet içinde süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği hareketler" olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu [TDK] ise göçü; ekonomik, toplumsal ve siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret ve muhaceret olarak açıklamıştır. Dolayısıyla ortada bir eylem vardır ve eylemin olduğu yerde de eylemi gerçekleştiren kişiler mevcuttur. En genel tabiriyle göç eden kişilere göçmen denilmektedir. Birleşmiş Milletler [BM] (2010) göçmeni; sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey olarak tanımlarken, Uluslararası Göç Örgütü Terimleri Sözlüğü, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek ve kendileri ile ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri olarak açıklamıştır (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2009).

Bazen yakın mesafeler bazen de uzak mesafeleri içeren göçler sebeplerine göre kendi içerisinde iç göç, dış göç, beyin göçü, zincirleme göç, aile göçü, diaspora, cinsiyet temelli göç, zorunlu göç ve işçi göçü gibi pek çok çeşidi içermektedir. Göçün kendi içerisinde bile bu kadar farklı göç sebepleri varken elbette getirdiği çeşitli sorunlar da olacaktır. Göçmenlerin hareketlenmelerinin nedenleri, göç alan ve göç veren toprakları, kültürleri ve politikaları da doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Castles ve Miller (2008), göç alan ve veren yerlerin itici ve çekici faktörleri olduğunu ve bu teorilerin de diğer disiplinleri etkilediğinden söz etmişlerdir. Göç veren yerin itici etkileri ile göç alan yerin çekici etkilerini kıyaslayarak, itici faktörleri düşük yaşam standartları, ekonomik fırsat yoksunlukları ve siyasal baskılar; çekici faktörleri ise emeğe olan talep dolayısıyla yüksek ücretler, ekonomik fırsatlar ve siyasal özgürlükler olarak tanımlamışlardır. Göçün etki alanlarından; genelden özele bahsedilecek olursa bunlar, sosyoekonomik koşullar, kültürel paylaşımlar, refah seviyeleri, yaşama hakkı, sağlık, eğitim, yönetim vb. gibi politikalar, diğer ülkelerle olan ilişkiler, göç alan/veren devletlerin stratejileri, ülkelerin güvenlik önlemleri ve risk grupları olarak sıralanabilir. Bu görüşle paralel olarak Yılmaz (2014, s.1687), ister sonuç isterse neden olarak nitelendirilsin veya hangi amaçla yapılırsa yapılsın göçün, herhangi bir şekilde bağlı olduğu toplumda sosyal, ekonomik ve politik etkiler bıraktığını belirtmiştir. Yani göçü gerçekleştirenler bir birey ya da gruplardır; ancak göçten etkilenenler bundan çok daha fazlasıdır.

Tarihler boyunca göç, yalnızca göçmenlerin yer değiştirmeleri gibi basit bir olay ya da olgu olarak ele alınmamıştır. Çağırkan (2016), genel anlamda göç tanımını yaptıktan sonra göçün aslında maddi ve manevi öğelerle, farklı kültürlerden birey veya grupların belli bir kültürel etkileşime girmesi ve karşılıklı etkileşimin sonucunda her ikisinin de değişmesinin sonucu olarak ortaya çıkan çok kültürlü toplum yapılarından söz etmiştir. Tezcan (2000), göçün çok boyutlu bir olay olduğunu ve bunun yasal, eğitsel, kültürel ve psikolojik sorunları da beraberinde getirdiğini belirtmektedir. Yani insanoğlunun başlangıcından bu yana bireylerin belirli sebep ve koşullarla yer değiştirmesi, günümüz hibrit kültürlü toplumlarını oluşturmaktadır. Topçuoğlu (2016), göç ile ilgili alan yazında yer alan çalışmaların çerçevesinin genel olarak göçmenlerin ne zaman ve nereden geldiği, kaç kişi geldiği, yasal ya da yasadışı göçler olarak çizildiğini belirtmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere göçmenlerin hareketlerinin nedenleri, çeşitleri, getirileri ve sorunları her ülke için incelenmesi gereken elzem konulardandır.

Göçmenlerin, göç alan/veren ülkelerdeki dış değişimlerin sebebi olduğu gibi, kendi iç değişimlerinin de sebepleri ve çeşitleri bulunmaktadır. Her insan ve oluşturduğu aile yapısı aynı değildir; dolayısıyla her göçmen birey ya da grup da aynı değildir. Göçmenlerin iç değişimlerini, göç öncesi, sırası ve sonrasında yaşadıkları durumlar belirlemektedir. Bhugra (2004), göçün etkilerini incelerken göçmenlik sürecini; göç öncesi, göç esnası ve göç sonrası olmak üzere üç aşamadan oluştuğunu belirtmiştir (akt. Acartürk, 2016, s. 138). En genel hatlarıyla göç öncesi etkiler göçe sebep olan faktörlerin bireyler üzerindeki beklentilerini ve isteklerini; göç sırası etkiler, göçün nasıl gerçekleştiğine dair süreci; göç sonrası etkiler ise göçten sonra bireylerin/grupların yaşaması için gösterilen bölgenin güvenliği, sunulan iş imkanları, gerekli olduğunda devletin sağlık, eğitim, barınma vb. olanaklarından yararlanabiliyor olması, göç edilen ülkenin yerel halkının göçmenlere bakışı, yeni kültürle uyuşma süreci, vatana duyulan özlem, kültür şoku vb. olarak verilebilir (Selimbeyoğlu, 2022). Dolayısıyla göç, hem kendi içinde minör hem de çevresine yaydığı majör etkiyle birlikte değerlendirilmesi gereken bir olgudur.

2020 Dünya Göç Raporu'na göre (IOM, 2020), Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Göç İstatistikleri Üzerine Tavsiyeler yayınında "uluslararası göçmen" terimini göçmenlerin mutat ikamet ettikleri

ülkelerde yaşama sürelerine göre "kısa süreli göçmenler" ve "uzun süreli göçmenler" olarak ikiye ayırdıkları belirtilmiştir. Ayrıca rapora göre, bu tanıma her ülkenin pratikte uymadığının altı çizilmiştir. Ülkeler arasında kavramlar, tanımlar ve veri toplama metodolojileri bakımından görülen farklılıklar, uluslararası göçmenlerle ilgili ulusal istatistiklerin anlamlı ve bütüncül olarak karşılaştırılabilmesi için her ülkenin göçmen kriter tanımlarının farklı olduğunu göstermektedir. Bu çalışma kapsamında ise göçmenler, göç ettikleri ülkelerdeki yaşama imkanı ve statülerine dayalı olarak sınıflandırılacak ve kendi aralarındaki toplumsal statü, eğitim, iş, istihdam ve diğer özelliklerine dayalı olarak yaşadıkları çatışma süreçleri açık ve örtük anlamda analiz edilecektir. Apak (2015) yaptığı çalışma kapsamında göçmenlerin göç öncesinde ekonomik ve sosyal statü alanlarında bir beklenti içinde olduklarını belirtmiş ve göçmenleri göç sonrasındaki sosyoekonomik beklentilerini karşılayabilenler ve karşılayamayanlar olarak sınıflandırmıştır. Danış (2011) ise göçmen çeşitlerini açıklarken sosyoekonomik durumlarına göre 'yüksek vasıflı göçmen' çeşidinden bahsetmiştir. Kaypak ve Bimay (2016) çalışmalarında göçmenleri sosyokültürel anlamda sınıflandırırken yoksul olan bir göçmen/mülteci kesiminin göç ettikleri bölgede de bu yoksulluğun sınırlarının artmasından söz etmişlerdir. Aslında bu tanımlar, göçmenlerin yaşadıkları toplumlardaki entegrasyonu bazında ele alınmış ve oluşturulmuştur. Ülke içerisinde entegrasyonu maddi ve sosyal açıdan iyi ve orta düzeyi yakalayabilen göçmenler için durumlar biraz daha kolay gelişirken, yakalayamayanlar için de Dedeoğlu (2012)'nun bahsettiği gibi sosyal dışlanmalar yaşanmaktadır.

Yapılan araştırmalar (Doğan ve Özdemir, 2019; Dolapçı ve Kavgacı, 2020; Gencer, 2017; Koşar ve Aslan, 2020; Sağlam ve Kanbur, 2017; Yurdakul ve Tok, 2018) incelendiğinde göçün önemli etki alanlarından birisi de eğitimdir. Bahsedilen çalışmalarda, eğitim ve öğretim çatısı altında göçmenlerle birlikte yerli öğrenciler, öğretmenler, veliler, yöneticiler ve karar alıcıların ne ölçüde etkilendikleri ve yaşanan/yaşanabilecek sorunlara ne gibi çözüm önerileri getirdikleri incelenmiştir. Göç çerçevesinde eğitim; öğrenimleri için başka yerlere göç edenlerle birlikte, göç edip yerleştikleri yerlerde öğrenim gören göçmenlerin hayatlarını da ilgilendiren çok yönlü bir yapıdır. Eğitim için yapılan göçler ile yapılan göçten sonraki eğitim süreci vardır. Dedijier, eğitim için yapılan göçlerin tek bir nedene bağlanamayacağını ifade etmiş ve şu nedenleri sıralamıştır: ücret yetersizliği, mesleksel çalışma için olanakların yetersizliği, genellikle mesleksel ve akademik çalışma için yetersiz toplumsal ve psikolojik koşullar ve özellikle terfi ve ilerleme olanaklarının darlığı ile meslekte istihdam yoksunluğu (Akt: Oğuzkan, 1968). Son yıllarda yapılan çalışmalar, eğitim göçlerinin ülkelerin siyasi ve ekonomik gibi köklü sistemlerini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, Marois ve arkadaşları (2020) yaptıkları çalışmada, eğitim için yapılan yoğun göçlerin, düşük eğitimle uyum sağlanması durumunda ekonomik bağımlılığı artırdığını belirtmişlerdir. Eğitim kalitesindeki düşüş, ekonomik düzeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkeler, göçmenlerin hareketlerinden etkilenerek araştırmacılara sosyoekonomisi hakkında bilgi vermektedir. Yani, Dustmann ve Glitz'in (2011) de ifade ettiği gibi, göçmenlerin ve yerli halkın eğitim durumu, eğitim için yapılan göçlerin iyi bir referans noktasıdır. Aslında bu göçler bir nevi bireylerin veya grupların bulundukları koşulları daha iyi hale getirmek için yaptıkları hareketlenmelerdir. Bir de göç ettikleri ülkelerdeki eğitim öğretim alanında kendilerine yer arayan, bulan veya bulamayan göçmenler bulunmaktadır. Zorunlu ve düzensiz göçlerle birlikte birçok ülkede göçmenler, barınma, eğitim ve sağlık gibi imkanlardan dolayı dışlanmaktadırlar (PICUM, 2007).

Eğitim ve göç, birbirlerini yordayan ve aynı bağlamda ülkeye katkı sağlayan olgulardır. Eğitim, bireylerin göç kararlarında önemli bir faktördür; özellikle yükseköğretim, bireylere uluslararası hareketlilik için yeni fırsatlar sunarak göçü teşvik edebilir (OECD, 2019). Banks'e (2015) göre göç, ev sahibi ülkelerin eğitim sistemlerini dönüştürebilir; çok kültürlü sınıflar, eğitimde yeni pedagojik yaklaşımların geliştirilmesini gerektirebilir. Geçtiğimiz yirmi yılda, giderek artan sayıda araştırma, göçmen seçiciliğine ve bunun göçmen sağlığı, göçmen işgücü piyasası sonuçları ve göçmenlerin çocuklarının eğitim sonuçları üzerindeki etkilerine odaklanmıştır (Feliciano,2020). Göçmenlere eğitimle kazandırılacak bilgi ve beceriler, aslında göç alan ülkenin kendisi için de yapmış olduğu bir yatırımdır. Bunun sebebi göçmenlerin aldıkları eğitimle yeni ülkelerine hizmet etme anlayışlarıdır. Vernez ve Abrahamse (1996), göçmenlerin eğitim anlayışlarının aile eğitimi, sosyoekonomik durum, yeni dil anlayışı, öğrenim gören bireylerin yaş aralığı, ırkları ve aile yapıları gibi pek çok alanda incelenmesi gereken bir anlayış olduğunu belirtmiştir. Hatta Ham vd.'in de (2020) vurguladığı gibi göçmenlerin eğitimdeki başarılarının yurttaşlık haklarını bilme ve etkili bir şekilde kullanmalarına da katkısı vardır. Yani göçmen eğitimi, temel eğitimden yükseköğretime kadar tek boyuttan ziyade pek çok boyutun bir arada değerlendirilerek üzerinde çalışılması gereken bir alandır. Ayrıca göçmen eğitiminde yalnızca yerli ve göçmen arasındaki anlayış ve sorunlar değil, göçmenler ile diğer göçmenler arasındaki anlayış ve sorunlarda ele alınan boyutlar açısından bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir.

Yükseköğretim Kurulunun (2019) yapmış olduğu "Göçmen Eğitimi Saha Deneyimi ve İhtiyaç Analizi" başlıklı forumda tartışılan konular arasında mülteci öğrencilerin denklik sorunları da bulunmaktadır. Forumdaki oturumlarda 26 ilde faaliyet gösteren Milli Eğitim Bakanlığı PICTES Projesi'nin (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi) açıkladığı verilere göre göçmen çocukların %62,5'luk oranı okula kavuşturulmuş ve eğitim-öğretim faaliyetleri aktif hale getirilmiştir. Yine aynı forumda BM'nin yapmış olduğu istatistiksel oranlarda ise Türkiye'de göçmen öğrencilerin; %98'inin ilkokul, %58'inin ortaokul, %25'inin lise ve %3,5 oranında ise üniversite faaliyetlerinde aktifleştirildiği görülmektedir. Elbette bu oranlar yapılan çalışmalarla doğru orantılı bir şekilde ilerleyebilir ve geliştirilebilir. Ancak verilen oranlarda diğer göçmen öğrencilere kıyasla üniversitelerde öğrenim gören göçmen öğrencilerin çok az olması akıllara "Neden?" sorusunu getirmektedir. Yani göçmen olan üniversite öğrencilerinin diğer eğitim düzeylerine göre neden daha az olduğu merak edilen bir konu haline gelmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi [HUGO] ile İltica ve Göç Araştırmaları Merkezinin [İGAM] ortaklaşa yaptığı "Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Akademisyen ve Üniversite Öğrencilerinin Durumu, Sorunları ve Beklentileri Araştırması'nda ortaya çıkan sonuçlar, Türkiye'de bulunan yaklaşık 600 Suriyeli akademisyenin (13'ü profesör) 400'ünün, çoğu devlette olmak üzere üniversitelerde görev yaptığını göstermektedir (Erdoğan vd., 2017). Geriye kalan akademisyenler ise geçimlerini sağlamak adına özel dershane işletiminden çaycılığa kadar çeşitli meslek gruplarında yer almaktadır. Ayrıca çalışma, Suriyeli üniversite öğrencilerinin %52,5'inin Suriye'de istedikleri rejim olursa dönmek istediklerini ve %26,9'unun hiçbir şekilde Suriye'ye dönmeyi düşünmediklerini göstermiştir (Dilek, 2018, s.188-189).

Avrupa Birliği Göçmen Entegrasyon Politikaları Merkezi raporuna göre Türkiye, göç alan bir ülke olmasına rağmen göçmenlerin eğitimine yönelik politikaların üretilmesinde diğer ülkelere göre oldukça yetersizdir. Ayrıca Türkiye'de göçmenlerin eğitimine yönelik yasal prosedür işlemesine rağmen göçmen, sığınmacı ve mülteci çocukların eğitime erişimi ile ilgili koşullar elverişsizdir (EU-MIPEX, 2014). Ereş (2015), göçmen ailelerin çocuklarının sağlık, barınma, beslenme ve eğitim gibi pek çok alanda yaşadığı zorluklarla baş etme yöntemlerinin altını çizmiştir. Temel ihtiyaçların eksikliği veya zor edinilmesi, göçmenler için eğitimi bir lüks haline getirmiştir. Öntürk ve arkadaşları (2024) yaptıkları çalışmada göçmenlerin dil, iletişim, uyum zorluğu veya kültürel farklılıkların bireylerde psikolojik ve travmatik sonuçlar meydana getirdiğini söylemişlerdir. İlkokul sürecinden itibaren zorluk veya yokluk yaşayan öğrenciler giderek eğitimden uzaklaşmakta hatta ilerlemek için kendilerinde yeterli motivasyonu bulamamaktadırlar. Özellikle üniversite çağındaki göçmen öğrencilerin bu denli düşük oranda olması, bu yetersiz koşulları bir hayli göz önüne sermektedir. Pohl'e (2013) göre göçmen eğitim politikalarıyla ilgili yapılan çalışmalar sonucunda ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitim örgütleri yeniden şekillenmektedir. Yeni durum ve koşullar, yeni araştırmalar için kapı aralamıştır. Bu çalışma kapsamında, yükseköğretimde öğrenim gören üniversiteli göçmen öğrencilerin göç öncesi, göç sırası ve göç sonrasında barınma, sağlık, istihdam ve şekillenen eğitim örgütleri çerçevesinde yaşadığı sorunlar ve diğer göçmenlerle olan ilişkilerinin sebeplerini incelemek ve sonuçları değerlendirmek amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma deseni

Bu araştırmada, göçmen üniversite öğrencilerinin deneyimlerini incelemek için nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenografik araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın metodunda ve veri analizinde insanların deneyimlerini açığa çıkaran ve grup içerisindeki bireylerin fenomenlere verdikleri anlamları paylaşmaya odaklanan nitel araştırma yöntemi Fenomenografi kullanılmıştır. Fenomenografik araştırmalar, insanların yaşadıkları evren içinde karşılaştıkları fenomenlerle ilgili olarak ne algıladıkları, ne anladıkları ve deneyimlerinin neler olduğu ile ilgilenir. Fenomenografik araştırmalarda bireylerin bir fenomenle ilgili tanımlamaları doğru veya yanlış olarak değerlendirilmez. Bireylerin araştırılacak olan fenomenle (öğrenme ve öğretme gibi) ilgili olarak ortaya attıkları tanımlar kategorilere ayrılır. Bu tanımların kategorilere ayrılması bireylerin ne düşündüklerini açıkça ortaya koyar (Koballa vd., 2000). Çepni'ye (2007) göre fenomenografik araştırmalar, özünde, bireyi nesneden ayrı değerlendiren dualist yaklaşıma karşı çıkarak, gerçekliğin birey ile fenomen arasındaki etkileşimle oluştuğunu savunmaktadır. Nitel araştırma geleneğinde yer alan bu yaklaşım, araştırmacıların bir fenomeni sadece betimlemesi yerine, fenomenin farklı bireyler tarafından deneyimlenme biçimlerine odaklanılır. Bu süreçte, fenomenin tecrübe edilme şekillerindeki temel farklılıklar belirlenir ve kavramsal kategoriler oluşturularak bu farklılıklar açıklanır. Sonuç olarak, fenomenografik çalışmalarda, ortaya çıkan bu kategoriler arasındaki ilişkileri de incelenir.

Çalışma grubu

Araştırmanın evrenini Türkiye'de göçmen olan tüm üniversiteli öğrenciler oluştururken örneklemini Kırıkkale Üniversitesinde öğrenim gören 10 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada yapılan görüşmeler tamamen öğrencilerin gönüllülük esasına dayalı olarak ve kişisel bilgileri gizli tutulup kod isimleri ile numaralandırılarak yapılmıştır. Çalışma grubuna dair verilen öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları ve kaç yıldır Türkiye'de yaşadıkları, ortalama gelir durumları ve anne-baba öğrenim durumlarının olduğu bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Bilgiler

Kod Adı	**Cinsiyeti**	**Yaşı**	**Kaç yıldır Türkiye'de yaşıyor?**	**Ort. Gelir Durumu**	**Ailede yaşayan birey sayısı**	**Anne Öğrenim Durumu**	**Baba Öğrenim Durumu**
Ö1	Erkek	27	11 yıl	3001-5000	9	Okuma yazma bilmiyor	Üniversite Mezunu
Ö2	Erkek	25	11 yıl	5001-7500	11	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu
Ö3	Kadın	19	12 yıl	5001-7500	7	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu
Ö4	Erkek	24	6 yıl	5001-7500	8	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu
Ö5	Erkek	23	5 yıl	5001-7500	8	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu
Ö6	Erkek	19	1 yıl	5001-7500	8	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu
Ö7	Erkek	27	11 yıl	10001 ve üzeri	9	Üniversite Mezunu	Üniversite Mezunu
Ö8	Erkek	22	7 yıl	1000-3000	8	Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu
Ö9	Erkek	23	11 yıl	7501-10000	10	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu
Ö10	Erkek	25	10 yıl	10001 ve üzeri	7	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu

Tablo 1'e göre görüşme yapılan göçmen öğrencilerin %90'ı erkektir. Öğrencilerin yaş ortalaması 23 ve ortalama aylık gelirleri yaklaşık 7000 Türk lirasıdır. Genellikle geniş ailede yaşadıklarını belirten göçmen öğrenciler, ortalama 8-10 yıldır Türkiye'de yaşamaktadırlar. Öğrencilerin babalarının geneli üniversite mezunu; annelerinin geneli ise lise mezunudur.

Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Görüşmeler, Kırıkkale Üniversitesinde öğrenim gören ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 10 göçmen öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeyi alanda uzman bir profesör ve bir doktora öğrencisi yapmıştır. Katılımcılarla önceden iletişime geçilerek araştırmanın amacı, kapsamı ve tahmini süresi hakkında detaylı bilgi verilmiş ve katılımın tamamen gönüllü olduğu vurgulanmıştır. Görüşme formunda bulunan sorular öncelikle araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında, olumlu görüş bildiren toplam beş soru görüşme formunda yer alınmıştır. Görüşme formunda bulunan sorular aşağıdaki gibidir:

1. Göçün sağladığı fayda ve zararlar nelerdir?
2. Göç öncesinde, sırasında ve sonrasında ailenin yaşadığı problemler nelerdir?
3. Göç sürecinde kimlerden destek aldın?
4. Sosyo-ekonomik durumu yüksek olan göçmenlerle aranızda bir fark olduğunu düşünüyor musun? Sence göçmenler arasında sınıfsal bir farklılık var mıdır? Varsa bunları nasıl açıklarsın?
5. Sence göçmenler kendilerine yabancı olan yeni bir ülkede birbirlerine nasıl davranmalıdırlar?

Görüşmeler, öğrencilerin kendilerini rahat ve güvende hissedecekleri, sessiz ve uygun bir ortamda (örneğin, üniversitede akademisyen odası veya kütüphane çalışma odası) yüz yüze yapılmıştır. Her bir görüşme yaklaşık olarak 35-40 dakika sürmüş ve katılımcıların izinleri alınarak ses kaydı yapılmıştır. Ses kayıtları, yalnızca veri analizi amacıyla kullanılmış ve görüşme tamamlandıktan sonra katılımcılara istedikleri takdirde kayıtların bir kopyası verilmiştir.

Katılımcıların kimliklerinin gizliliğini sağlamak amacıyla, her bir katılımcıya bir kod isim ve numara verilmiştir. Görüşme kayıtları ve transkriptlerde katılımcıların gerçek isimleri yerine bu kod isimler kullanılmıştır. Elde edilen tüm veriler (ses kayıtları, transkriptler, notlar vb.), güvenli bir şekilde saklanmış ve araştırma tamamlandıktan sonra imha edilmiştir. Araştırma sürecinde etik ilkelere titizlikle uyulmuştur. Katılımcılara, istedikleri zaman görüşmeyi sonlandırabilecekleri ve verdikleri cevapları geri çekebilecekleri bilgisi verilmiştir. Ayrıca, araştırma sonuçlarının yalnızca akademik amaçlarla kullanılacağı ve katılımcıların kimliklerinin hiçbir şekilde açığa çıkarılmayacağı taahhüt edilmiştir. Araştırma, Kırıkkale Üniversitesi Etik Kurulundan gerekli izinler alınarak yürütülmüştür. Çalışmanın görüşmeleri 10 oturumda bitmiştir.

Verilerin analizi

Veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Betimsel analizde toplanan veriler, araştırmanın araştırma problemi ile bağlantılı olarak ne söylendiğini veya ne tür sonuçların sunulduğunu belirler. Bu tür analizlerde araştırmacı, görüştüğü veya gözlemlediği kişilerin görüşlerini yansıtmak için sıklıkla doğrudan alıntılara yer verebilir. Bu tür analizlerde temel amaç, elde edilen bulguları özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Görüşme formunda yer alan sorular dikkate alınarak kategoriler ve kodlar belirlenmiştir. Gruplamaların ardından kategoriler arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan kategoriler böylece son halini almıştır. Araştırmaya katılan 10 üniversite öğrencisi, adlarına veya çalıştıkları kuruma bakılmaksızın Ö1'den Ö10'a kadar numaralandırılmıştır.

Geçerlik ve güvenirlik

Çalışmada, göçmen öğrencilere araştırmacıların rolü açıkça ifade edilmiştir. Araştırmacılar, katılımcılarla yapılan görüşmelerde notları gözden geçirmiş ve veri kaynaklarından doğrudan alıntılar yapmıştır. Veriler ayrıntılı, şeffaf, adil ve sistematik bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmada gözlemler tarafsız ve şeffaf bir şekilde sunulmuştur. Ayrıca, araştırmacıların geçerlik açısından ne anladıklarını doğrulamak için katılımcılara görüşme dökümleri gösterilmiş ve görüşlerini doğrulamaları sağlanmıştır (Creswell, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada geçerlik ve güvenilirlik, nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak sağlanmaya çalışılmıştır. Geçerlik için, katılımcıların deneyimlerini derinlemesine anlamak amacıyla fenomenografik yaklaşım kullanılmış ve veriler detaylı görüşmelerle toplanmıştır. Güvenilirlik ise, görüşme sürecinde öğrencilerin gönüllülüğü esas alınarak ve kişisel

bilgilerin gizliliği sağlanarak artırılmıştır. Ayrıca, elde edilen veriler ortak kategorilerde toplanarak analiz edilmiş ve sonuçlar tutarlı bir şekilde sunulmuştur

Araştırma etiği konusunda araştırmacılar, katılımcıların gizliliğine dikkat etmiş ve görüşmeler sırasında deneyimlerini katılımcılarla paylaşmamışlardır. Araştırmacılar, mahremiyetlerini sağlamak için katılımcılara takma adlar vermiştir. Araştırmacıların rolü, katılımcılarla birebir ilişki kuran, verileri kodlayan ve kategorize eden kişi olması açısından esastır (Creswell, 2018). Araştırmada araştırmacının katılımcı rolü açıkça belirtilmiştir. Araştırmacılar, ön yargılardan olabildiğince uzaklaşmalarını sağlayan ve araştırmanın güvenirliğini ve geçerliğini artıran bir iç denetim aracı oluşturup notlar almışlardır.

Etik prosedürler

Bu çalışmada örneklem bazında seçilen göçmen öğrenciler gönüllülük esasında görüşme yapmayı kabul etmişlerdir. Çalışma kapsamında etik prosedürlere uyularak 26.11.2024 tarihinde Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 294406 belge sayısı ile izin alınmıştır.

Bulgular

Bu bölüme araştırmada elde edilen bulgular yazılmalı, farklı veri toplama araçlarından toplanan veriler alt başlıklar şeklinde eklenmeli ve yukarıdaki önerilere dikkat edilmelidir.

Araştırma kapsamında, göçmen öğrencilere yöneltilen sorulara verilen yanıtlar sınıflandırılmıştır. Cevaplar ortak olan kavram veya ifadelerle bir araya getirilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki kategorilere dayalı olarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Göçün fayda ve zararları

Göçmen öğrencilere yöneltilen "Göçün sağladığı fayda ve zararlar nelerdir?" sorusunun cevapları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Göçmen Öğrencilerin Göçün Sağladığı Fayda ve Zararlara İlişkin Görüşleri

Faydaları	**f**	**Zararları**	**f**
Eğitim sürekliliği	7	Ekonomik kaygı	5
Kültürel çeşitlilik	5	Yeni bir ülkede oluşan güvenlik sorunu	4
Daha güvenli bir ortam	5	Türkçeyi öğrenmede çekilen zorluk	2
Yeni bir dil öğrenme	4	Irkçılık	2

Tablo 2'de göçmen öğrencilerin göçün fayda ve zararlarını belirttikleri konular yer almaktadır. Öğrencilere göre göçün kendilerine sağladığı en büyük fayda eğitim hayatlarına devam etmeleridir. Öğrenciler ayrıca göç ettikten sonra daha güvenli bir ortamda yaşayabildiklerini söylemiştir. Yeni bir kültürle tanışmanın yararından bahsetmişler ve yeni dil öğrenmeyi olumlu anlamda benimsediklerini ifade etmişlerdir. Zararları kategorisinde ise göç ettikten sonra yaşadıkları ekonomik sıkıntılardan dolayı oluşan kaygıdan bahsettikleri görülmüştür. Öğrencilerin verdiği bazı cevaplar şu şekildedir:

> Ö1: Göç etmek, yeni bir dil öğrenme ve kültür tanıma açısından faydalı ancak bu durum kendi toplumlarımız açısından zararlı olabiliyor. Aile ve akrabalara yabancılaşma durumu çok fazla. Dil-kültür bağlantısı hem fayda hem de zarar sağlayabilir. Arapça'da kolaylıkla anlatabileceğim bir konuyu Türkçe'de küçük bir çocuk gibi ifade ediyorum. Ayrıca burada yetişen çocuk göçmenler bizim dilimize ve kültürümüze çok hakim olamıyor.
>
> Ö9: Türkiye'ye gelmeseydim okuyamazdım muhtemelen asker olup savaşa katılırdım. Burada da ırkçılıktan yana çok zorlanıyoruz. Ayrıca ekonomik anlamda zayıfız. Göç ettiğimizde sıfırdan başlamak zor oldu.
>
> Ö10: Türkiye'ye gelme sebebimiz ilk olarak güvenlikti. Sonrasında ise eğitim hayatımız tabiî ki de. Zaten gelmesek çok zorlanırdık. Evlerimiz yıkılmıştı. Türkiye'ye geldiğimizde

> kamplarda kaldık ve hala da kalıyoruz. Ama eğitim şartlarından memnunum. Yaşam koşulları kısıtlı olmasına rağmen eğitim sürekliliğimizde bir sorun yok.

Göç süreci ile ilgili problemler

Göçmen öğrencilerin "Göç öncesinde, sırasında ve sonrasında ailenin (aile olarak) yaşadığı problemler nelerdir?" sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Göçmen Öğrencilerin Göç Öncesi, Sırası ve Sonrasında Yaşadığı Problemlere İlişkin Görüşleri

Göç öncesi	**f**	**Göç sırası**	**f**	**Göç sonrası**	**f**
Ekonomik sorunlar	9	Ekonomik sorunlar	7	İşsizlik	9
Güvenlik kaygısı	5	Ulaşım güvenliği	4	Ekonomik düzensizlik	8
Aile birliğinin dağılması	3			Aile ve akraba üyelerini kaybetme/uzaklaşma	6
				Kamp hayatlarında verilen mücadele	3
				Psikolojik bunalımlar	2

Tablo3'te göçmen öğrencilerin göç öncesi, sırası ve sonrasında yaşadıkları problemleri belirttikleri konular yer almaktadır. Öğrencilerin göç öncesinde yaşadıkları en sık problem, kendi ülkelerinde yaşadıkları ekonomik sorunlardır. Bunun yanı sıra, göç etmeden önce güvenlik endişesine kapılmışlar ve bir şekilde aile bütünlüklerini kaybetmişlerdir. Göç sırasında ise yine en önemli sorun iletişim, ulaşım ve güvenlik sebebiyle oluşan ekonomik sorunlardır. Göçmen öğrenciler, göç sonrasında yaşanılan en önemli problemin işsizlik ve işsizliğin doğurduğu ekonomik düzensizlik olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca göç ettikten sonra aile üyelerini kaybeden ve kamp hayatında zorluklar ve psikolojik sıkıntılar yaşamışlardır. Öğrencilerin verdiği bazı cevaplar şu şekildedir:

> Ö4: Göçten önce babam Bahreyn'e geçti. 1yıl kadar orada kaldı. Bu sırada ağabeylerim de Türkiye'deydi. Ben annem ve küçük kardeşlerimle Suriye'de kalmaya devam ettik. Sonra Türkiye'ye geldik ve vizeler ve kabul mektubu işlemlerimizden sonra üniversite hayatına başlayabildim. Aslında biz en çok göç sırasında zorluk çektik.

> Ö8: Göç öncesinde çalışmıyordum. Buradaki gördüğüm zorluğu hiç görmedim. Eğitim hayatım gecikti. Birden 7. Sınıftan 9. Sınıfa atladım. Bu yönden çok problem yaşadım. Akrabalarımızdan uzaklaştık. Sosyal açıdan sorunlar çıktı. Evimizi, köyümüzü bırakıp geldik, zor tabi. Fakat en çok zorluğu göç sonrasında yaşadım.

Göç sürecinde destek

Göçmen öğrencilere yöneltilen "Göç sürecinde kimlerden destek aldın?" sorusunun cevapları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Göçmen Öğrencilerin Yardım Aldıkları Diğer Kişilere İlişkin Görüşleri

Yardım edenler	**f**
Diğer göçmenler	6
Türkiye'deki akrabalar	3
Türkler	2
Hiç kimse	2

Tablo 4'te göçmen öğrencilerin diğer kişilerden aldıkları yardıma ilişkin görüşleri yer almaktadır. Buna göre göçmen öğrencilerin Türkiye'ye göç ettiklerinde en çok yardım aldıkları kişiler kendileri gibi olan diğer göçmenlerdir. Bunun yanı sıra Türkiye' de akrabaları olanlar ve diğer Türkler de göçmenlere yardımcı olmuşlardır. Bazı göçmen öğrenciler ise göç sürecinde kimseden herhangi bir yardım almadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin verdiği bazı cevaplar şu şekildedir:

> Ö6: Buraya geldiğimde beni ağabeyim karşıladı. Tüm ikamet ve kayıt işlemlerimi onunla hallettim. Maddiyatımızı babam karşılıyor. Bu yüzden ben ağabeyim kadar zorlanmadım. Yalnızca Göç İdaresi'ndeki işlemlerimizi yapan bazı kişiler yüzünden zorluk çekiyoruz.
>
> Ö3: Buraya ilk geldiğimizde kimseden yardım alamadık, çok zorlandık. Sonrasında sosyal anlamda Türkler bize yardımcı olmuşlardı ancak onu da kestiler. Böyle konularda sosyal medya çok etkili diğer göçmenlerle birbirimizi bulmak kolaylaşıyor.
>
> Ö7: Gaziantep'e ilk geldiğimde orada Halep'teki komşularım vardı. Zaten savaş öncesinde Halep'te Türkmen tüccarlar bulunurdu. Savaştan sonra Gaziantep'e göç ettiğimizde onlar bize çok yardımcı oldular. Bizim için ev buldular, eşyalar temin ettiler. Göç ettiğimizden beri kendi geçimimi kendim sağlıyorum, çalışıyorum. Şimdilerde YTB (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı) sağladığı burstan faydalanıyorum. Bu burs pek çok göçmene bu olanağı sağlıyor.

Göçmenler arasındaki farklılıklar

Göçmen öğrencilere yöneltilen "Sosyo-ekonomik durumu yüksek olan göçmenlerle aranızda bir fark olduğunu düşünüyor musun? Sence göçmenler arasında sınıfsal bir farklılık var mıdır? Varsa bunu nasıl açıklarsın?" sorusunun cevapları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Göçmen Öğrencilerin Göçmenler Arasındaki Sınıf Farklılıkları Hakkındaki Görüşleri

Sınıf Farklılıkları	**f**
Ekonomik sınıf farklılıkları var	6
Sosyal sınıf farklılıkları yok. Herkes eşit.	5

Tablo 5'te göçmen öğrencilerin göçten sonra göçmenler arasında oluşan sosyo-ekonomik farklılıklara ilişkin görüşleri yer almaktadır. Göçmen öğrencilerin çoğunluğuna göre ekonomik anlamda sınıf farklılıkları var iken sosyal anlamda tüm göçmenler eşittir ve sınıfsal bir farklılık yoktur. Öğrencilerin verdiği bazı cevaplar şu şekildedir:

> Ö2: Farklılıklar sadece ekonomik anlamda oluyor. Göç ettikten sonra sosyal fark çok azaldı. Çünkü herkes aynı. Suriye'de zenginlerle birlikte oturamazdık. Geçenlerde bir adamla tanıştım. Suriye'de çok zenginmiş ancak buradaki arkadaşları orta sınıf insanlardı. Çok tuhaf ama gerçek.
>
> Ö4: Kendi ülkemizde zengin fakir olarak ayrılıyorduk ancak Türkiye'de hepimiz göçmeniz. Bu da hepimizi aynı sınıfın ve koşulların içine sokuyor tabiî ki de. Bu yüzden sınıfsal farklılığın olduğunu söyleyemem. Ama savaştan iyi koşullar içinde kaçanların buradaki ekonomik durumu daha iyi. Bu da bir gerçek.
>
> Ö9: Sınıflandırma dünyanın her yerinde oluyor bence. Bizim burada yaşadığımız sorun ise şu; göçten sonra zenginimiz fakir, fakirimiz ise zengin oldu. Örneğin benim babam Suriye'de iken müteahhitti. Durumumuz gayet iyiydi. Bu yaşlarımı orada yaşamak isterdim doğrusu. Şimdi mallarımız orada, evimizde başkaları yaşıyor.

Göçmen-göçmen ilişkileri

Göçmen öğrencilere yöneltilen "Sence göçmenler kendilerine yabancı olan yeni bir ülkede birbirlerine nasıl davranmalıdırlar?" sorusunun cevapları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Göçmen Öğrencilerin Birbirlerine Yardım Etmeleri Konularındaki Görüşleri

Görüşler	**f**
Yardımlaşma	10
Dil ve kültür öğrenme-öğretme	4
Manevi sosyal destek	4
Yasa öğrenimi-öğretimi	3
Eğitim bursları	3
Ekonomik paylaşım	3

Tablo 6'da göçmen öğrencilerin göçmenlerin kendi aralarında birbirlerine karşı olması gereken yardımlara ilişkin görüşleri yer almaktadır. Buna göre göçmen öğrenciler, kendilerine yabancı olan yeni bir ülkede birbirleriyle yardımlaşma içinde olmaları gerektiğini söylemektedir. Bu yardımlar ise dil ve kültür öğrenme, maddi manevi yardım, eğitim ve sosyal destek gibi konuları içermektedir. Öğrencilerin verdiği bazı cevaplar şu şekildedir:

> Ö7: Arapçada bir deyimimiz vardır: "Ya Ğarib, khallik edip". Kabaca anlamı: "Ey misafir (yabancı olan), edepli kal" demek. Tecrübe paylaşmak çok önemli. Ama bu işi edepli şekilde yapmak daha önemli. Mesela benden önce benim okuduğum bölümü okuyan göçmenler ile görüştüğümde beni herhangi bir konuda uyarmadılar. Oysa ışık tutsalardı her şey daha kolay olabilirdi. Bu her konuda böyle.
>
> Ö8: Birbirimizin elinden tutmalıyız. Şimdilerde Türkiye'nin her şehrinde Suriye destek grupları mevcut. Türkiye kültürünü, yasalarını ve devlet işlemlerini yeni gelenlere öğretiyorlar. Bu konularda destek vermek çok önemli. Hatta en önemli olanı Türk yasalarını birbirlerine öğretmeleridir bence. Sosyal grupların etkili olması da gerekir yani. Ayrıca Suriyeliler kendi içlerinde birbirlerine saygılı ve yardımsever olmalı kavga etmemeliler.
>
> Ö10: Manevi anlamda çok destek vermeliler. Zor koşullardan çıkıp geliyoruz, desteğe ihtiyacımız oluyor elbette. Maddi olarak durumu iyi olanlar daha yetersiz olanlara yardım edebilir. Göç ettikten sonra dil öğrenme bir problem mesela. Benim dilim olduğu için yeni gelen göçmenlere öğretmenlik yaptım. Bilenler bilmeyenlere öğretmeli. Ayrıca biz öğrenci olduğumuzdan dolayı birbirimize iş bulma konusunda da çok yardımcı oluyoruz.
>
> Ö1: İmkanı olanlar öncelikle kadın ve çocuk göçmenlere destek vermeliler. Bireylere uygun iş olanakları sunulabilir. Bizim kendi içimizde bir sosyal destek grubumuz var. Yeni gelen üniversite öğrencilerine evlerimizi açıyoruz ve burada yeni bir hayat kurması için elimizden geleni yapıyoruz. Üstelik yalnızca üniversite öğrencilere yönelik değil; ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine de destek veriyoruz. Onlara ders anlatıyoruz. Bu durumdan aileler ve çocuklar çok memnun. Karşılıksız yapıyoruz.

Tartışma ve sonuç

Her olay ve olguda olduğu gibi, insan hayatlarını derinden etkileyen göç olgusu da olumlu ve olumsuz yönleri bünyesinde barındırır. Eğitim, sağlık, güvenlik ve gelecek planları, bu olumlu ve olumsuz etkilerin doğrudan hissedildiği alanlardır. Özellikle savaş bölgelerinden göç etmek zorunda kalan bireyler, hem hayatta kalma mücadelesi verirken hem de önceki yaşam standartlarını yeniden kurmaya çalışırlar. Bu çalışma, göç eden üniversite öğrencilerinin göç öncesi, sırası ve sonrasındaki stratejilerini ve bu konudaki görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Belirlenen bir öğrenci grubuyla, kendi göç deneyimlerinden yola çıkılarak, özellikle eğitim alanındaki adaptasyon süreçlerine dair görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgular, ortak cevap grupları halinde bir araya getirilmiş ve sonuçlar bu çerçevede değerlendirilmiştir. Ortak verilen cevaplar, bulgular başlığı altında sunulmaya çalışılmıştır.

Üniversiteli göçmen öğrencilere yöneltilen ilk soru, göçün fayda ve zararlarının ne olduğuna dairdir. Öğrenciler genel anlamda, göç ettikten sonra eğitim hayatlarına devam etmelerinden memnun olduklarını ifade ederken, göç sebebiyle oluşan ekonomik kaygı ve sıkıntıların açtığı zararın da altını çizmişlerdir. Bununla birlikte, sırasıyla göçün faydalarını kültürel çeşitlilik, daha güvenli bir ortam ve

yeni bir dil öğrenme; zararlarını ise yeni bir ülkede yaşanan güvenlik sorunu, Türkçeyi öğrenmede zorluk ve yaşanan ırkçılık şeklinde sıralamışlardır. Kaypak ve Bimay'ın (2016) yaptıkları çalışmada göçmenlerin yaşadıkları durumları ekonomik ve sosyokültürel fayda ve zararlar açısından ele alması, bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Eroğlu ve Gülcan (2016) yaptıkları çalışmada göçmen öğrencilerin yaşadıkları pek çok problemi sayarken, bunlardan birinin de dil öğrenme problemi olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar kendi içerisinde ortak kümeler barındırmaktadır. Yani, göçte faydalı olarak gördükleri şeyin aynı zamanda zararlı olduğunu düşünmektedirler. Örneğin, yeni bir dil öğrenmek, onlar için hem faydalı hem de öğrenmede zorluk çeken göçmenler için zararlı kategorisindedir.

Öğrencilere sorulan ikinci soru, göçte yaşanan sorunların göç öncesi, sırası ve sonrası başlıklarıyla değerlendirilmesidir. Buna göre, öğrencilerin çoğunluğu göç öncesinde ve sırasında ekonomik anlamda; göç sonrasında ise işsizlik ve işsizliğin doğurduğu ekonomik sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Buradan anlaşılacağı üzere, göçmen öğrenciler ve aileleri göç için karar vermek, harekete geçmek ve göçten sonra bir hayat kurmanın ekonomik süreçlerin yaşattığı sıkıntılarını tecrübe etmiştir. Bununla birlikte, göç öncesinde güvenlik kaygısı ve aile birliğinin dağılması/yaşanan kayıplar; göç sırasında yaşanılan ulaşım problemleri ve göç sonrasında yaşanan aile/akraba üyelerini kaybetme ya da uzaklaşma, psikolojik bunalımlar ve yerleşilen kamp hayatlarında verilen mücadele diğer sıkıntılar arasındadır. Öğrenciler, genel anlamda kendi refah hayatlarından çıkıp kısıtlı imkânların bulunduğu kamp yaşamına adaptasyonun onları oldukça zorladığını ifade etmişlerdir. Bahsedilen kısıtlı imkânlar bireylerin hem fiziksel hem de psikolojik sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Mülteci veya göçmen çocukların yaşadığı zorluklardan biri de ailelerinden ayrı düşme ve sonrasında yeniden birleşme süreçleridir (Montgomery, 2011). Ayrıca, Karaman ve Bulut (2018) göçmen öğrencilerin göç öncesi, sırası ve sonrası yaşadıkları ya da yaşayabilecekleri psikolojik problemler olduğunu belirtmişler ve çalışmalarında bunlara yönelik çözüm önerileri sunmuşlardır.

Göçmen öğrencilere kendilerine yöneltilen bir diğer soruya, göçte kimlerden yardım aldıkları ya da alamadıkları konusunda cevap vermişlerdir. Dört kategoriden oluşan cevaplar sırasıyla, kendileri gibi olan diğer göçmenler, Türkiye'deki akrabalar, yerli halk olan Türkler ve hiç kimse şeklindedir. Arslan ve Yıldız (2019) yaptıkları çalışma kapsamında görüşme yaptıkları Türkiye'deki göçmenlerin önemli bir oranda sosyoekonomik yardım alamadığına ilişkin sonuçlar elde etmişlerdir. Göçmen öğrenciler, Türkiye'ye geldiklerinde özellikle ikamet ve okul kayıt işlemlerinde en çok diğer göçmen öğrencilerin kendilerine yardım ettiklerini belirtmişlerdir.

Göçmen öğrencilerle yapılan görüşmelerde, göç sonrasında göçmenler arasında bir sınıfsal farklılık olup olmadığına dair fikirleri sorulmuştur. Buna göre, öğrencilerin genel olarak benzer cevaplar verdikleri görülmüştür. Bu yüzden cevaplar iki kategori olarak sınıflandırılmıştır. Göçmen öğrenciler, göç ettikten sonra göçmenler arasında ekonomik anlamda bir farklılık olduğunu söylerken, sosyal bağlamda herkesin eşit olduğu ve yalnızca 'göçmen' olarak sınıflandırıldıklarını belirtmişlerdir. Ekonomik bağlamdaki farklılıkları ise, göç etmeden önce mal mülklerini satıp maddi kaynakla göç eden veya göç ettikten sonra kolaylıkla iş bulup maddi gelir sağlayanların; can havliyle göç edip bir anda mal mülksüz ve gelir kaynaksız göç edenlere nazaran daha iyi olduklarıyla bağdaştırmışlardır. Ancak ekonomik durumları her ne olursa olsun yerli halk Türklere göre hepsinin aynı sosyal sınıf gözüyle nitelendirildiklerinin farkında olduklarını ifade etmişlerdir. Bu sosyal sınıf ise "göçmen"dir. Göçmen öğrencilerin bu görüşlerinin aksine, Alpman (2019) içinde göçmenleri de barındıran halkların mekan, kimlik ve sınıf olarak farklı sınıfları temsil ettiklerini ve bu yüzden bir arada barınmada zorlandıklarını belirtmiştir. Bununla beraber, Günay, Atılgan ve Serin de (2017) göç edilen ülkelerde sınıfsal farklılıklar olduğunu ve ülkenin bu farklılıklara entegrasyon süreci yaşadığını söylemişlerdir.

Görüşme sürecinde göçmen öğrencilere yöneltilen son soru, göçmenlerin yabancı oldukları bir ülkede birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğine ilişkindir. Verilen cevaplar genel olarak birbirine benzerdir ve ortak kategorilerde toplanmıştır. Öğrencilerin tamamı, göçmenlerin birbirlerine yardım etmesinin gerekliliğine vurgu yapmıştır. Çalışma kapsamında alınan veya edilmesi gereken yardımlar sınıflara ayrılmıştır. Buna göre, göçmenler birbirlerine en çok yabancı oldukları ülkenin dil ve kültürünü öğrenirken ve manevi açıdan birbirlerini motive ederek yardım etmelidirler Bunun yanı sıra, yabancı oldukları ülkenin yasa ve kurallarını birbirlerine öğretmelidirler ve böylece olası kanun suçlamalarının önüne geçmelidirler. Görüşülen göçmen öğrencilerden birinin kendi dilinde kullandığı "Ya Ğarib, khallik edip" deyimi (öğrencilere göre kabaca anlamı: 'Ey yabancı, edepli ol'), göçmenlerin hem kendi aralarında hem de yerleştikleri topluluklara karşı saygılı olmaları gerektiği düşüncesini örneklendiriyordu. Ayrıca ekonomik durumu daha iyi olan göçmenlerin diğerlerine eğitim bursu, iş istihdamı ve diğer sosyal bağlamlarda yardım etmeli ve sahip çıkmalıdırlar. Böylece olası diğer sorunların hem önüne geçmiş olurlar hem de çözüme kavuştururlar. Benzer şekilde, Ataş (2021)

yaptığı çalışmada, göçmenlerin göç sürecinde birbirlerine olan tutumlarının diğer tüm göç problemlerinin temelini etkileyeceğini belirtmiştir. Ek olarak çalışma kapsamında görüşme yapılan göçmen öğrencilerin, gerek ders anlatımı, burs bulma, ikamet ve okul kayıt işlemleri yapmada yardımcı olma, iş olanağı sağlama gibi konularda birbirlerine yaptıkları maddi ve manevi yardımlar da gözden kaçmamıştır.

Bu çalışma ile Türkiye'de yaşayan göçmen üniversite öğrencilerinin göç öncesi, sırası ve sonrasında yaşadıkları sorunları bilhassa eğitimlerini nasıl etkilediği dikkate alınarak görüşlerine başvurulmuş ve verdikleri cevaplar ortak kategorilerde toplanarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın hem göçmenleri karşılayan yerli Türk halkıyla hem de göçmen olarak hayat ve eğitim mücadelesi veren üniversite öğrencileriyle yapılan diğer araştırma konularına ışık tutması amaçlanmıştır. Bahsedilen alanda yapılan saha çalışmalarının artması ve bilhassa eğitim öğretimin biricik öznelerinden biri olan öğrencilerin fikir ve düşüncelerinin alınması, geliştirilebilecek çözüm önerilerine de ilk ağızdan kaynak olacaktır. Eğitimin alt boyutlarından birisini göç olgusu oluşturmaktadır. Göçmen öğrencilerin yerleştikleri ülkelerin ekonomi, siyasi ve eğitim gibi kök değerlerini büyük oranda etkilediği aşikardır. Bu yüzden onların yaşadığı sorunlar, aslında gelecekte yaşanabilecek sorunların başı olabilir. Sorunları derinlemesine analiz etmek ve çözüme kavuşturmak için saha çalışmalarının zenginleştirilmesi önemli bir husustur.

Öneriler

Çalışma, Türkiye'de yaşayan göçmen üniversite öğrencilerinin göç sürecinde karşılaştıkları sorunlara ve bu sorunların eğitimlerine olan etkilerine odaklanmıştır. Bulgular ışığında, ilerideki araştırmalar ve uygulamalar için aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

Daha Kapsamlı Katılımcı Grupları: Bu çalışma, Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim gören 10 Suriyeli öğrenci ile sınırlıdır. İlerideki araştırmalar, farklı üniversitelerde ve farklı illerde öğrenim gören daha geniş ve çeşitli göçmen öğrenci gruplarını (örneğin, farklı ülkelerden gelen öğrenciler, farklı sosyoekonomik düzeylerden öğrenciler) dahil ederek bulguların genellenebilirliğini artırabilir.

Paydaşlarla İş birliği: Göçmen öğrencilerin sorunlarına daha kapsamlı çözümler üretebilmek için, üniversite yöneticileri, öğretim üyeleri, rehberlik servisleri ve ilgili kamu kurumları (örneğin, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) ile iş birliği içinde araştırmalar yürütülebilir. Bu paydaşların görüşleri ve deneyimleri, politika ve uygulama önerilerinin geliştirilmesinde önemli katkılar sağlayabilir.

Uzun Dönemli Etki Çalışmaları: Bu çalışma, göçmen öğrencilerin göç sürecinde belirli bir dönemine odaklanmıştır. İlerideki araştırmalar, göçmen öğrencilerin uzun dönemdeki eğitimsel, sosyal ve ekonomik entegrasyon süreçlerini inceleyerek, destek verebilecek sistemlerin uzun vadeli etkisini değerlendirebilir.

Eğitim Programları ve Politikalarına Yönelik Öneriler:

1. Üniversitelerde, göçmen öğrencilerin dil yeterliliklerini geliştirmeye yönelik özel dil destek programları oluşturulmalıdır.
2. Öğretim üyelerine, göçmen öğrencilerin kültürel farklılıklarına duyarlı öğretim yöntemleri konusunda eğitimler verilmelidir.
3. Göçmen öğrencilerin sosyal uyumlarını desteklemek için mentorluk programları ve öğrenci kulüpleri aracılığıyla akran desteği sağlanmalıdır.
4. Yükseköğretim politikaları, göçmen öğrencilerin kayıt, kabul ve eğitim süreçlerinde karşılaştıkları engelleri azaltmaya yönelik düzenlemeler içermelidir.

Ek bilgi

Yazarlar, makaleye eşit oranda katkı sunmuş ve makalede raporlanan çalışmanın yapılması ve raporlanmasında herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

ORCID ve iletişim

Hakan Dündar http://orcid.org/0000-0002-4208-6936, E-posta: hdundar06@gmail.com

Büşra Usluoğlu http://orcid.org/0000-0002-7152-6419, E-posta: busrausluoglu38@hotmail.com

Kaynaklar

Acartürk, C. (2016). Göç ve ruh sağlığı ilişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4*(25), 137-150. https://doi.org/10.16992/ASOS.1104

Alpman, P. (2019). Mekân, kimlik, sınıf: farklar neden bir arada barınamazlar?.*İdealkent, 10(26),* 373-401. https://doi.org/10.31198/idealkent.519245

Apak, H. (2015). Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentileri: Mardin örneği. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(1), 125-142. https://doi.org/10.20493/bt.53521

Arslan, N.,& Yıldız, K. (2019). Türkiye'de uluslararası göç ve sosyo-ekonomik yardımlar: İnançlar ve gerçekler. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *15*(1), 241-258. https://doi.org/10.17130/ijmeb.2019149868

Ataş, Ö. (2021). *Suriyeli göçmenlerin sosyal uyum düzeyi "Gaziantep örneği"* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.

Banks, J. A. (2015). *Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching.* Routledge.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü. (2010). https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf

Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslar arası Göç Hareketleri*. Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal kitabevi.

Çağırkan, B. (2016). Göç, hibrit kimlik ve aidiyet: Yeni toplumlar, yeni kimlikler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, *5*(8), 2613-2623.

Çepni, S., (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Celepler Yayıncılık.

Danış, D. (2011). *Demografi: Sosyolojik bakış, göç*. [Powerpoint Sunu].Galatasaray Üniversitesi, İstanbul.

Dedeoğlu, S. (2011). Türkiye'de göçmenlerin sosyal dışlanması: İstanbul hazır-giyim sanayinde çalışan Azerbaycanlı göçmen kadınlar örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *66*(01), 27-48.

Dilek, B.S. (2018). *Suriyeli göçü*. Kripto Basım Yayın Dağıtım.

Doğan, S.,& Özdemir, Ç. (2019). Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *18*(69), 124-141.

Dolapçı, E.,& Kavgacı, H. (2020). Öğretmenlerin çok kültürlü özyeterlik algısı ve okul iklimi ile mülteci öğrencilere yönelik tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *52*(52), 687-706.https://doi.org/10.15285/maruaebd.669692

Dustmann, C.,& Glitz, A. (2011). Migration and education. In *Handbook of the economics of education* (Vol. 4, pp. 327-439). Elsevier.

Erdoğan, M. M., Erdoğan, A., Yavcan, B., Mohamed, T. H., Kavukçuer, Y., & Sancı, G. (2017). Elite Dialogue: Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Akademisyen ve Üniversite Öğrencilerinin Durumu, Sorunları ve Beklentileri Araştırması-2017. *Çevrim-içi: https://www.igamder.org/wpcontent/uploads/2018/08/ELITE-DIALOGUE07082018-TR.pdf Erişim tarihi*, *4*, 2025.

Ereş, F. (2015). Türkiye'de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2),* 17-30.

Eroğlu, Ö. B.,& Gülcan, M. G. (2016). Göçle gelen ailelerin ve çocuklarının eğitim sorunları (Mersin ili örneği). K. Beycioğlu, N. Özer, D. Koşar & İ. Şahin (Ed.), *Eğitim yönetimi araştırmaları* içinde (s.224-244). Pegem Akademi.

EU-MIPEX (2014). *Migrant Integration Country Report*. 25 Ağustos 2024 tarihinde http://www.mipex.eu/turkey adresinden edinilmiştir.

Feliciano, C. (2020). Immigrant selectivity effects on health, labor market, and educational outcomes. *Annual Review of Sociology*, *46*, 315-334.

Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54). 838-851.

Günay, E., Atılgan, D., & Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *7*(2), 37-60.

Ham, S. H., Song, H., & Yang, K. E. (2020). Towards a balanced multiculturalism? Immigrant integration policies and immigrant children's educational performance. *Social Policy & Administration*, *54*(5), 630-645.https://doi.org/10.1111/spol.12561

International Organization of Migration (Iom) Türkiye, (2020). IOM Resmi Web Sitesi. 20 Ağustos 2024 tarihinde https://turkey.iom.int/tr/iomturkiye-hakkinda adresinden edinilmiştir.

Karaman, H. B., & Bulut, S. (2018). Göçmen çocuk ve ergenlerin eğitim engelleri, psikolojik sorunları ve çözüm önerileri üzerine bir araştırma.*Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *40*(2), 393-412.

Kaypak, Ş.,& Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, *6*(1), 84-110.

Koballa Jr, T., Graber, W., Coleman, D. C., & Kemp, A. C. (2000). Prospective gymnasium teachers' conceptions of chemistry learning and teaching. *International Journal of Science Education*, *22*(2), 209-224.

Koşar, S.,& Aslan, F. (2020). İlkokul ve ortaokula devam eden göçmen çocukların eğitim sorunlarına yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, *9*(4), 1799-1831.

Marois, G., Bélanger, A., & Lutz, W. (2020). Population aging, migration, and productivity in Europe. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *117*(14), 7690-7695.

Montgomery, E. (2011). Trauma, exile and mental health in young refugees. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, *124*, 1-46.

OECD. (2019). *International Migration Outlook 2019*. OECD Publishing. 20 Ağustos 2024 tarihinde https://www.oecd.org/en/publications/international-migration-outlook-2019_c3e35eec-en.html adresinden edinilmiştir.

Oğuzkan, T. (1968). *Yurt dışında çalışan doktoralı Türkler: Türkiye'den başka ülkelere yüksek seviyede eleman göçü üzerinde bir araştırma*. https://hdl.handle.net/11511/95476

Öntürk, M., Öztürk, E. D., & Akyüz, H. Ö. (2024). Göçmen çocukların eğitimde yaşadıkları güçlükler. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (SMART JOURNAL), 9(68), 2799-2804.* https://doi.org/10.29228/smryj.67969

Perruchoud, R.,& Redpath-Cross, J. (Ed.). (2009). *Göç terimleri sözlüğü* (2. baskı). Uluslararası Göç Örgütü.

Picum (2007), "Access to Health Care for Undocumented Migrants in Europe", *The Report of Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants* (Belgium). 20 Ağustos 2024 tarihinde http://picum.org>Publi>2007pdf>accesstohealthcareforundocumentedmigrantsineurope adresinden edinilmiştir.

Pohl, C. (2013). *Diversity and diversity management in education*. Verlag Publishing.

Sağlam, H. İ.,& Kanbur, N. İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, *7*(2), 310-323.

Selimbeyoğlu, E. (2022). Göç sürecine travma perspektifinden bir bakış. *Toplumsal Politika Dergisi, 3(1)*, 1-11.

Tezcan, M. (2000). *Dış göç ve eğitim*. Anı Yayıncılık.

Topcuoğlu, R. A. (2016). Göç yazınındaki düzenli ve düzensiz göç kavramları: İnsan hakları temelinde bir kavramsal sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı*, *34*, 1-20.

Türk Dil Kurumu (TDK). 20 Ağustos 2024 tarihinde https://sozluk.gov.tr/?q=g%C3%B6%C3%A7&aranan adresinden edinilmiştir.

Uluslarası Göç Örgütü (IOM) (2009) *Göç Terimleri Sözlüğü.* https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf

Vernez, G.,& Abrahamse, A. (1996). *How immigrants fare in U.S. education*. RAND Corporation.

Yıldırım, A.,& Şimsek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararasi göç: Çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Turkish Studies (Elektronik), 9(2),* 1685-1705.

Yurdakul, A.,& Tok, T. N. (2018). Öğretmen gözüyle göçmen/mülteci öğrenci. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *9*(2), 46-58.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (2019). *Göçmen Eğitimi Saha Deneyimi ve İhtiyaç Analizi*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/goc_ve_egitim_kitabi.pdf

Etik beyan

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul onayına ilişkin bilgi

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı= Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi= 26.11.2024

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası= 294406